

Asia: VN/32455/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyyskassojen tehtävien laajentamista koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Turun kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä työttömyyskassojen tehtävien laajentamista koskevaksi lainsäädännöksi.

YLEISESTI ESITYKSESTÄ

Esityksen tavoitteet ovat selkeästi perusteltavissa. Kassojen jäsenistön työllistymistä ja työssä pysymistä tukevat palvelut olisivat tehokkaasti tuotettavissa kassojen toimesta ja saatavilla kassojen asiakkaille, koska asiakassuhteet syntyvät luontevasti kassojen perustehtävän kautta.

Suomessa toimii hallituksen esityksen mukaan 15 palkansaajakassaa ja yksi yrittäjäkassa. Mikäli jokin kassa kokisi asiakaskuntansa työllisyyden joutuvan erityisen uhatuksi työmarkkinasuhdanteiden ymv. tekijöiden johdosta, syntyisi selkeä kustannusperusteinen insentiivi tuottaa palvelua juuri ko. kohderyhmälle. Koska kaikkia kassoja ei edellytetä tuottamaan palveluja, vaan kullakin kassalla on oma päätösvalta asiassa, esitetyssä mallissa syntyvien palvelujen voidaan olettaa muodostuvan hyvin kohdennetuiksi eikä ylipalvelun riskiä tiettyihin kohderyhmiin syntyisi. Tältä osin esitetty työttömyyskassojen rooli palveluntarjoajien kentällä muodostuisi nykyistä työvoimaviranomaista joustavammaksi ja kehittäisi laajasti määriteltynä maassamme tarjolla olevien työvoimapalvelujen valikoimaa hyvin kustannustehokkaaksi.

Kiitämme hallituksen esitystä yleisesti ja sen säännöskohtaisia perusteita siitä, että siinä pyritään jokaisessa yhteydessä huomioimaan, että työttömyyskassojen tuleva rooli ei tule olemaan yhteneväinen eikä se saa sekoittua työvoimaviranomaisten rooliin ja tehtäviin. Oikeusministeriön lausunnon mukaan työttömyyskassojen tarjoamiksi esitettävät palvelut olisivat lain mukaan

yksityistä työvoimapalvelua ja työttömyyskassan palvelut täydentäisivät julkisia työvoimapalveluja. Ehdotettu sääntely siis tarkoittaisi sitä, että lailla annetaan kahdelle julkiselle toimijalle samanlaisia tehtäviä eri kriteereillä. Oikeusministeriö näkee tässä ongelmia ja myös Turun kaupunki arvioi, että tämän ilmiön seurauksia voisi analysoida hallituksen esityksessä nykyistä laajemmin.

TYÖTTÖMYYSKASSOILLE ESITETYT UUDET TEHTÄVÄT ASIAKKAIDEN OIKEUKSIEN NÄKÖKULMASTA

Esityksen mukaan kassan jäsenelle palveluihin osallistuminen olisi vapaaehtoista, eikä osallistumiseen tai osallistumatta jättämiseen liittyisi yksilöä koskevia velvollisuuksia tai oikeuksia. Palvelun laiminlyönti ei voisi johtaa etuuden menetykseen eikä osallistumisesta maksettaisi korotuksia tai kulukorvauksia. Pidämme tätä esitettyä yksityiskohtaa kriittisenä asiana hallituksen esityksessä, koska uudessa luotavassa mallissa asiakkaalle ei saa muodostua millään muotoa kuvaa työttömyyskassojen palveluista velvoittavina tai muuten kannustavina.

Uuden tehtävän hoitaminen edellyttäisi kassoilta uudenlaista osaamista ja lisäisi työttömyyskassojen hallinnollista työtä. Näkemyksemme mukaan kriittisin vaade kassojen osaamisessa liittyisi tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen (TNO) ja viestinnän osaamisen. Koska työttömyyskassat tulisivat tuottamaan työvoimapalvelujaan ja ottamaan kantaa asiakkaan tilanteisiin ilman minkäänlaisia velvoittavuuden tai sanktio-elementtejä, syntyy tehtävien käynnistyessä selkeitä riskejä asiakasviestinnän näkökulmasta. Ei ole nimittäin täysin asiakkaan edun mukaista, että hänelle on tarjolla sekä hänelle velvoittavia palveluja että palveluja, jotka eivät olisi velvoittavia. Tämä luo sekä työvoimaviranomaiselle että työttömyyskassalle selkeän ja merkittävän vastuun tehdä riittävästi eroa viranomaistoimijan ja yksityisen työvoimapalvelua tuottavan tahon palvelujen välillä. Näin ollen arvioimme vastoin hallituksen esityksessä todettua, että esityksellä on myös varsinaisia vaikutuksia työvoimaviranomaisen toimintaan.

Toinen merkittävä riski asiakkaan oikeuksien näkökulmasta syntyy asiakkaan ollessa sekä työvoimaviranomaisten että työttömyyskassojen palvelujen ja toimenpiteiden piirissä. Siteeraten hallituksen esitystä, mikäli "työnhakija osallistuu työttömyyskassan järjestämään palveluun, tarkoituksena ei ole, että osallistuminen perusteettomasti estyisi samanaikaisen julkisen palvelun tarjoamisen takia. Julkisia palveluja tarjoavan viranomaisen tulisi mahdollisuuksien mukaan harkita, mikä yksittäistapauksessa edistää parhaiten työnhakijan työllistymistä." Ohessa kirjattu korostaa jälleen kerran, että työttömyyskassojen muuttuminen työvoimapalvelua tuottavaksi toimijaksi tuottaa vaikutuksia työvoimaviranomaisen toimintaan. Työttömyyskassojen tuottamien palvelujen tarkoituksenmukaisuuden ja oikea-aikaisuuden vertaaminen viranomaisen omaan palveluun luo uusia vaatimuksia viranomaisosaamiselle. Turun kaupungin kanta on, että tähän problematiikkaan luodaan tukimateriaalia valtiollisen viranomaisen toimesta (KEHA-keskus) hallituksen esityksen toteutuessa esimerkiksi soveltamisohjeen muodossa, jotta esitetty uusi harkintavallan käyttövelvoite ei johda epätasa-arvoisiin ja/tai epätarkoituksenmukaisiin eroihin työvoimaviranomaisen toiminnassa työttömyyskassojen palveluja arvioitaessa.

Haluamme nostaa myös esille hallituksen esityksen mukaisesti, että työnvälityksen maksukiellon piiriin kuuluvien palveluiden tulisi olla maksutta kaikkien saatavilla. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että työttömyyskassojen uusien tehtäviensä nojalla asiakkailleen ilmoittamat avoimet työpaikat eivät voisi olla pelkästään työttömyyskassan jäsenten nähtävillä, vaan ne tulisi julkaista esimerkiksi kassan avoimilla verkkosivuilla. Näkemyksemme mukaan tämä on tärkeä edellytys nyt esitettävälle kassojen roolin luomiselle, koska kassojen ei tulisi antaa luoda piilotyöpaikkojensa saatavuudella suhteessa kilpailuetuja muihin työvoimapalveluja tarjoaviin toimijoihin eikä varsinkaan työvoimaviranomaisiin. Työvoiman ja työnantajien kohtaannon edistämisen kannalta asia on kriittinen.

TYÖTTÖMYYSKASSOILLE ESITETTÄVISTÄ TEHTÄVISTÄ OSANA TE2024 UUDISTUKSEN TUOMIA MUUTOKSIA TYÖLLISYYSPALVELUJEN EKOSYSTEEMILLE

Esityksen mukaan työttömyyskassa voisi tarjota lainsäädännön mukaan rajattua määrää palveluja, kuitenkin myös mahdollistaen listattujen palvelujen lisäksi "näihin verrattavissa olevia palveluita". Tulevana työvoimaviranomaisena näemme tässä linjauksena riskin työvoimaviranomaisen ja myös työvoimapalvelujen asiakkaan näkökulmasta.

Samanaikaisesti tämän hallituksen esityksen valmistelun kanssa Suomessa tullaan luomaan uusia viranomaispalveluja eri työvoimaviranomaisissa ympäri maata 1.1.2025 alkaen, jokaisen uuden työvoimaviranomaisen toimesta. Jo ilman nyt esitettyjä työttömyyskassojen uusia tehtäviä tämä muutos, jonka syyt on jo aiemmin perusteltu ja todetut, tulee vaatimaan henkilöasiakkaalta paljon ymmärrystä sekä yleisellä tasolla että omien oikeuksiensa hahmottamisen osalta nykyisten työvoimaviranomaisten lakkauttamisen ja uusien viranomaisten toiminnan käynnistymisen johdosta.

Kuten hallituksen esityksessäkin todetaan, asian valmistelun aikana on todettu, ettei työttömyyskassan tarjoamia palveluita voida jättää sääntelyssä täysin avoimiksi, mm. työttömyyskassojen valvonnan ja työllisyyttä tukevan toiminnan muulle kassojen toiminnalle alisteiden roolin selkeyden näkökulmasta. Turun kaupunki esittää samoista perusteista ja asiakkaan oikeuksia korostaen, että työttömyyskassoille uusia tehtäviä lainsäädännöllä luotaessa annettaisiin kassoille ensiksi mahdollisuus tuottaa selkeästi määriteltyjä palveluja ja täsmennettäisiin em. "näihin verrattavissa olevia palveluja" myöhäisemmässä vaiheessa, uuden kuntavetoisen työvoimaviranomaisten ekosysteemin juurruttua ja tultua asiakkaille näiden hyvin tuntemaksi.

Virta Tatu
Turun kaupunki

